

Västra bron var enda fasta vägen ut i världen

En enda bro var länge Karlstadsborna enda fasta kontakt med omvärlden. Efter mycket om och men kom till slut stenbron som nummer två. Här bjuder vi på lite brohistoria.

När Karlstad blir stad, 1584, bestämmer Hertig Karl i sitt privilegiebrev att två broar ska byggas in till stan. Den ena västerut över älven och den andra österut.

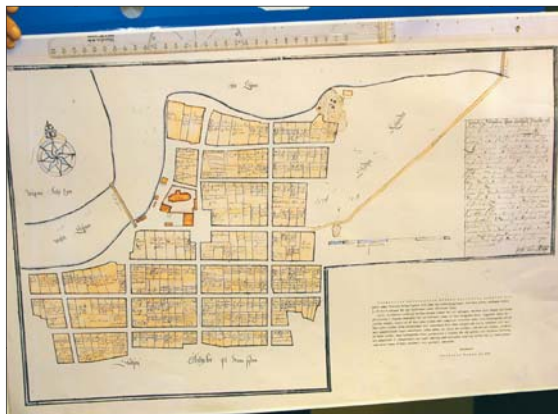
Växnäs var då ett viktigt område för staden. Därför fanns det redan en bro väster om Tingvalla men den var då ganska ny. Innan dess hade folk fått transportera sig över älven med färja och båtar. Den bron var av timmer men tydligen av så hög kvalitet att den behövde renoveras först 1651.

Trots hertigens välkända hårda nyppor verkar Östra bron ha fått vänta på sig. I juli 1584 ger hertigen ett tillfälligt uppskov för brobygget och det finns ingen dokumentation som säger att det ska ha byggts någon heller. Tvärtom finns det skrivna vittnesmål så sent som 1637 om att de har fått åka färja den sträckan.

Men denna färjtrafik är både tidsödande och stundtals farlig. Till slut får landshövding Stake nog som 1642 beslutar han att låta framföra timmer och annan rekvisita till brobygget. Då kom det danska kriget emellan. Bygget kunde inte inledas förrän 1646 och bron stod klar i maj 1648.

Ständigt underhåll

Kompletteringar av Östra bron gjordes året efter. Då inleddes också renoveringen av Västra bron. Först på hösten 1654 stod båda broarna helt färdiga.

ANNO 1696. Så här skissades Karlstad upp för över 300 år sedan. Då hade staden bara två träbroar över älven och den östra ser ut att ligga ännu mer österut än dagens stenbro.

VÄSTRA BRON. Det här bygget kom till 1944 men här har det funnits en bro redan innan Karlstad blev en stad, 1584.

Foto: MATS ZETTERBERG

Men älvens is, översvämningar och strömma vatten sliter hårt på de båda träbroarna. Redan 1655, året efter de var helt färdiga, börjar stadens invånare påtala att de behöver renoveras. Hela slutet av 1600-talet och början av 1700-talet präglas av ständigt underhåll av broarna.

Den första Östra bro låg troligen inte där stenbron ligger i dag. Det mesta tyder på att den låg intill det gamla färjeläget, där CCC nu ligger. När Tingvallabron byggdes

1934 påträffades två stenkar i älven som kan vara resterna av den gamla bron.

Men Morgan Nyberg, kommunens nuvarande lantmäterichef, har svårt att ta till sig den teorin. Alla gamla kartor och skisser de har förvarat hos sig visar på att Östra bron har legat i det närmaste på samma ställe hela tiden.

Det byggdes dessutom en helt ny Östra bro 1663, intill den nuvarande stenbrons läge. En del tyder på att det kom till ytterligare en Östra bro kring sekelskiftet, men om den är kallmaterialet väldigt svagt.

Långt arbete med stenbron

I slutet av 1750-talet var Karlstads träbro i öster i väldigt dåligt skick och började förfalla. Åter togs frågan på allvar upp om nybyggnad. Byggmästare Anders Jacobsson anställdes 1759 för detta. Året efter skickades en ritning och ett kostnadsförslag till kungliga befallningshavande på ett förslag till stenbro över älven. De flesta historieskivare hävdar att det var Jacobsson själv som stod bakom ritningen.

I juli 1761 fick brobyggare Jacobsson uppdrag att leda arbetet. Det första spadtaget togs 1761 och bron blev färdig för trafik under våren 1765. Då var det troligen något

valv som var byggt av trä. Det valvet ersattes även det med sten under 1790-talet. Därför var arbetet med stenbron helt färdigt först 1797.

Stenbron stod sig sedan ganska orörd ända fram till 1914-1915 då en omfattande reparation gjordes. Därefter gjordes det också förstärkningar under 1950-talet. I dag är den enbart öppen för kollektivtrafik, cyklar och fotgängare.

Västra bron skadades under den svåra branden 1752 men reparerades. 14 år senare påtalas däremot att den är i behov av ombyggnad. Då föreslogs också att den skulle flyttas för att stå stadigare och bli hållbarare. Men det blev aldrig av.

Anders Jacobssons ritning för stenbron har också många likheter med den som samme man upprättade för Västra bron 1786. Ansvaret för det bygget gick till C J Hüblein, "Hybbelejen", som dock fick den färdig först 1786. Dagens version byggdes 1944, den fick gångbanor byggdes 2001 och renoverades senast 2001.

Tre Västra broar

I Mats Ronges bok "Det gamla Karlstad" finns en skiss som visar att Västra bron har legat på ungefär samma ställe men haft tre olika lägen genom åren. Den första var smalare, längre och mer vänd i nord-sydlig riktning.

De två följande har legat på samma ställe men haft olika längd.

I takt med att Karlstad växte kom också andra broar till över Klarälven. Om dessa finns det begränsat med information.

När prämkkanalen byggdes 1835-37 behövdes bland annat en bro även över den. Först var det en svängbar järnbro men den var svår att passera för tyngre fordon och ersattes redan efter 60 år. Nästa bro över kanalen kom till 1901 och fungerade i 40-talet är innan den ersattes av Hagabron som står där än i dag.

MATS ZETTERBERG

Källor:

"Karlstads stads historia" av C E Nygren, första delen

"Karlstads stads historia" av C E Nygren och Lars Dalgren, andra delen

"Karlstads stads historia" av C E Nygren och Ove Moberg, fjärde delen

"Broar i Värmlands län - kulturhistorisk inventering" av Värmlands museum, länsstyrelsen och riksantikvarieämbetet

"Östra bron i Karlstad" av Olle Westlund, Carlstads-Gilletts skriftserie nr 30

"Det gamla Karlstad" av Mats Ronge